

KANSIJUTTU

Pahan pauloissa

Suomessakin harjoitetaan uskontojen suojissa saatanan karkottamista. Pirun manaaminen voi uhata ihmisen kasvua, kehitystä ja mielenterveyttä.

TEKSTI JANNE ORA / KUVITUS JUSSI GOMAN

Katolisen kirkon sisällä eksorkismia, saatanan ja pahojen henkien karkottamista, on harjoitettu vuosituhansia. Eksorkismi ei silti edes vuonna 2017 ole pelkkää teologista teoriaa. Eksorkismi on katolisen kirkon virallinen ja käytännön tasolla yksittäisiin ihmisiin kohdistettava riitti, jolla pappi pyrkii karkottamaan paholaisen.

Suomessa on toiminut useita virallisia katolisen kirkon eksorkisteja. Nykyisin tointa hoitaa italialainen passionisti-isä Gianni Sgreva, joka asuu ja työskentelee Stella Maris-pyhäkössä ja hengellisessä keskuksessa Lohjalla.

Isä Sgreva on teologian tohtori ja professori, joka on erikoistunut kirkon isien teologiaan. Hän toimii professorina Italiassa, Israelissa, Brasiliassa ja Kamerunissa.

Isä Sgrevalla on katolisen kirkon, Helsingin piispa Teemu Sipon, vahvistama kirjallinen valtuus hoitaa eksorkistin tointa: käytännössä Sgreva karkottaa – jumalan voimalla hän itse korostaa – saatanan hänen luokseen ongelmisaan hakeutuvista ihmisistä.

Psykologi-lehti haastatteli isä Sgrevaa Lohjalla lokakuussa 2016. Hän kertoi toimineensa eksorkistina vuodesta 1985. Suomeen hän muutti vuoden 2015 tammikuussa.

Isä Sgrevan ensimmäinen eksorkistin työtehtävä Suomessa oli evankelis-luterilaisessa kodissa Helsingin lähistöllä. Aloitteentekijöinä eksorkismiin olivat kaksi suomalaista evankelis-luterilaista pappia.

Vajaan kahden vuoden aikana isä Sgrevan luo on Suomessa säännöllisesti hakeutunut ihmisiä saadakseen häneltä nimenomaan eksorkistin palveluksia. Hänen luonaan on eksorkismiasiolla käynyt kymmeniä ihmisiä, useimmat heistä ovat kuuluneet evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Isä Sgrevan asuessa Veronassa häntä kävi enimmillään tapaamassa kolmisenkymmentä ihmistä päivässä. Nämä ihmiset hakivat apua ongelmiin, jotka he kokivat tai arvelivat paholaisen aiheuttamiksi.

Sodankäyntiä saatanaa vastaan

Gianni Sgreva sanoo, että eksorkistina toimiminen tarkoittaa Jeesuksen apostoleilleen ja heidän seuraajilleen eli piispoille antaman työn ja ohjeiden jatkamista. Piispojen kautta papit harjoittavat eksorkismia.

Isä Sgrevan mukaan eksorkismi on yksi kolmesta Jeesuksen keskeisestä ja näkyvästä toiminnasta. Eksorkisti julistaa sanomaa jumalan valtakunnasta, hän parantaa sairaita ja karkottaa paholaisen ihmisten ajatuksista, teoista ja elämästä.

Sgreva korostaa, että eksorkistina toimivan katolisen papin tulee tuntea hyvin sekä tiedettävä että henkimaailman asioita. Tarvittaessa eksorkisti tekee yhteistyötä psykologien, psykiatrien ja lääkäreiden kanssa.

”Eksorkismissa on kyse hyvin herkstä palvelusta, jossa eksorkisti astuu vaaralliselle alueelle. Sillä alueella hän on tekemisissä luonnon lakeja rikkovien ilmiöiden kanssa, myös yliluonnollisen alue on työssä läsnä. Silti kyse on täysin käsin kosketeltavasta, todellisesta maailmasta, jossa eksorkisti joutuu tekemisiin Jumalan vihollisen saatanan kanssa”, isä Sgreva kuvaa.

Katolisen tiedotuskeskuksen julkaisema Kysymyksiä eksorkistille -kirja (2014) selittää fyysisen todellisuuden ja yliluonnollisen eroa näin:

... fyysisen todellisuuden ulkopuolisten ilmiöiden voidaan katsoa rikkovan luonnon lakeja (englannin kielessä käytetään termiä *preternatural*, lat.*praeter*, jonkun ulkopuolella oleva). Yliluonnollisella (engl. *supernatural*, lat.*super*, yläpuolinen) tarkoitetaan asioita tai ilmiöitä, jotka ovat kaiken luonon yläpuolella. Tämä koskee yksin Jumalaa.

Gianni Sgreva kertoo, että eksorkismin aikana paholaisen possessoima henkilö on tiedostamattomassa tilassa, jossa saatanan puhuu hänen suunsa kautta. Eksorkismin jälkeen possessoitu henkilö ei muista mitä hän on puhunut tai mitä tapahtui.

”Keskustelen konkreettisesti itse saatanan kanssa.” –Isä Gianni Sgreva

”Kyllä, keskustelen konkreettisesti itse saatanan kanssa”, Sgreva toteaa.

Hänen mukaansa paholaisen eniten vihaamia kieliä ovat heprea, latina ja kreikka, raamatulliset kielet, jotka ovat jumalaa lähellä. Eksorkismiriitissä pappi käyttää apuvälineinä Raamattua, krusifiksiä ja rukousnauhaa.

Sgreva painottaa, ettei missään luonnossa, ihmisessä saati koko maailmankaikkeudessa ole jumalan ja saatanan kamppailusta vapaata, neutraalia aluetta. Saatana yrittää kaikin voimin taistella jumalaa vastaan ja sen vuoksi ihmistä vastaan, koska ihminen on luotu jumalan kuvaksi.

”Eksorkisti toimii tämän sodan keskellä.”

Eksorkismin kautta avun saaneen ihmisen on alati säilytettävä henkinen yhteys jumalaan. Muuten riskinä on isä Sgrevan mukaan se, että paha saa vallan ihmisessä uudestaan.

Sgrevan mielestä myös ateismi altistaa saatanalle. Se voi avata väylän paholaiselle tulla.

”Ehkä niin on jo käynyt. Ateismi voi olla merkki siitä, että paholainen vaikuttaa jo”, isä Sgreva sanoo.

Hän kertoi ottavansa mielellään vastaan apua psykologeilta ja psykiatreilta. Yhteistyö on hänen mielestään usein paitsi hyödyllistä myös välttämätöntä.

”Yhteistyö on mahdollista, kun osapuolet jakavat saman holistisen ihmisenäkemyksen, jonka Raamattu ja katolinen teologia esittävät ihmisen olemuksesta”, isä Gian-ni Sgreva toteaa.

Voi uhatta mielenterveyttä

Mitä ajattelevat eksorkismista ammattiauttajat ja tutkijat?

Eksorkismin kohteeksi joutuminen voi olla vahingollista ja vaarallista, etenkin jos sen kohteeksi joutuu vasta kehittyneessä oleva nuori. Näin toteaa integratiivisen neurotieteen ja psykiatrian professori Hasse Karlsson Turun yliopistosta.

Karlsson perehtyi *Psykologin* pyynnöstä sekä Kysymyksiä eksorkistille -kirjassa selostettuihin että isä Gianni Sgrevan Stella Maris -esitelmässään kuvaamiin tapauksiin.

”Yllätyin kovasti siitä, että tämä käytäntö on olemassa vielä nykypäivänä ja että katolisella kirkolla on olemassa suorastaan luokittelujärjestelmä erilaisille riivaajille ja niiden vaikutuksille, jonkinlainen diagnoosijärjestelmä”, Karlsson sanoo.

Yli 30 vuotta psykiatrina ja tutkijana työskennellyt Karlsson näkee eksorkismissa monia mahdollisia riskejä.

”Vaikuttaa vahvasti siltä, että eksorkismin piiriin hakeutuu paljon psykiatrisista ongelmista kärsiviä ihmisiä. Hei-

dän oireensa ovat hyvin samanlaisia kuin niillä ihmisillä, joiden kanssa minun ammatissani ollaan tekemisissä.”

Esitelmänsä kenties hätkähdyttävimmässä tapausmerkissä isä Sgreva kertoo 14-vuotiaasta tytöstä, joka elää osittaisen diabolisen possession vallassa.

Osittaisissa possessioissa demoni tai demonit näyttäytyvät ja ottavat uhrin ruumiin valtaansa possession transsin aikana, uhri on kuitenkin ajoittain tajuissaan ja voi tuntea sen, mitä tapahtuu, vaikkei sen aikana voikaan hallita käyttäytymistään. Nämä ovat kaikkein vakavimpia tapauksia, jotka eivät ole harvinaisia. Seuraan parhaillaan erään 14-vuotiaan tytön tapausta, joka on mennyt mukaan satanistisiin kaveriporukoihin ja elää nyt täydellisen tietämättömänä possessiossa, isä Gianni Sgreva kertoi katolisen kirkon Stella Maris -keskuksessa marraskuussa 2015 pitämässään esitelmässä, jonka hän piti pappien kokouksessa.

Karlsson pitää mahdollista alaikäisten altistamista eksorkismille erityisen huolta herättävänä.

”Esimerkiksi alaikäisen tytön tilanne kuulostaa lastensuojelun toimia ja puuttumista vaativalta mitä suurimmassa määrin. Ainakin Suomessa lastensuojeluviranomaiset puuttuisivat käsittääkseni sellaiseen tapaukseen varmasti, jos saisivat sellaisen tietoonsa.”

Karlsson korostaa, että alaikäisen yksilön persoonallisuus ja identiteetti ovat vielä kehitysvaiheessa. Siksi nuori ihminen on erityisen haavoittuva.

”Kun nuori altistuu vaikutusmallille, jossa hänelle kerrotaan, että sinussa asustaa jokin paha henki, voi sillä olla kauaskantoisia, pysyviä ja mahdollisesti hyvin vahingollisia seurauksia tämän ihmisen mielenterveydelle.”

Possessioista obsessioihin

Stella Maris -esitelmässä isä Gianni Sgreva kertoo auttamistaan ja kohtaamistaan ihmisistä, jotka hänen mukaansa kärsivät muun muassa paholaisen possessiosta, varsinaisesta paholaisen autopossessiosta sekä eriasteisista diabolisista obsessioista ja possessioista. Muita paholaisilmiöitä ovat vaikkapa diabolinen veksaatio ja diabolinen infestaatio.

Isä Sgreva muistelee esitelmässään miestä, jonka käytöksen synnä Sgrevan tulkinnan mukaan oli joko paholaisen possessio tai varsinainen paholaisen autopossessio:

Hiljattain luokseni tuli nuori, juuri naimisiin mennyt mies, jolla oli perheessään ongelma, joka tuotti paljon kärsimystä hänen vaimolleen, äidilleen ja veljilleen. Ongelma: lähes päivittäin eri naisten kanssa tehty aviorikos. Nuori mies ei kyennyt pääsemään irti tästä ongelmasta... nuori mies tuli tois-

tekin. Rippi ja rukousta. Ei mitään reaktiota. Samaan aikaan tunsin sisälläni, että hänessä oli jokin läsnäolo, ja erityisellä tavalla tietyn demonin, Asmodeon, läsnäolo, joka on aistillisuuden paha henki. Eräänä päivänä, kun jatkoin rukousta, nuori mies sulkeutui odottamatta hiljaisuuteen ja sitten yhtäkkiä nosti huoneessa olleen pöydän ja heitti sen suunnattomalla voimalla kattoa vasten ja huusi: ' Olet paljastanut minut, pappi, tapan sinut'. Hänen eksorkistinen hoitonsa jatkuu vielä.

Isä Sgreva esitelmöi myös nuoresta miehestä, joka kuuli päänsä sisällä äänen, joka yllytti häntä tekemään itsemurhan heittäytymällä alas sillalta. Kyse oli Sgrevan mielestä diabolisesta obsessiosta.

Itsetuhoisen miehen auttamiseksi riittivät kuitenkin yksi isä Sgrevan suorittama eksorkismirukous depression demonia vastaan sekä itsetuhoisen miehen ripittäytymisen ja ehtoollisella käyminen.

”Tapausselostuksissa esiintyy muun muassa tyypillisen psykoottiselta kuulostavia kertomuksia. Näillä ihmisillä voi olla harhaluuloja siitä, että he ovat pahan voiman vallassa”, Karlsson sanoo.

”Psykoottisesti depressiiviset saattavat ajatella samoin. Niin ikään dissosiaatiohäiriöihin ja vakaviin traumoihin liittyen harhaluulot ja oudot käsitykset ovat ilmiöinä tuttuja ja ne voisivat selittää eksorkistin luo hakeutuvien käytöstä.”

Eksorkismi saattaa helpottaa

Karlssonin mukaan psykiatrinen hoito voi viivästyä, jos henkilö tukeutuu eksorkismiin. Sairaus ja ongelmat saattavat siksi pahentua.

Karlsson pitää toisaalta mahdollisena, että on heitä, jotka voivat saada apua eksorkismista. Se edellyttää, että ihminen uskoo eksorkismin taustalla oleviin teologisiin selityksiin.

Karlssonin mukaan eksorkismin takana oleva ihmiskäsitys on täysin vieras nykyaikaisen länsimaisen lääketieteen ja psykologian ihmiskuvulle.

”Eksorkismin takana olevassa teologiassa tunnutaan ajattelevan, että psykiatrisista häiriöistä riippumatta on olemassa mieleen vaikuttavia demoneja eikä psykiatrista arviota siksi aina edes tarvita.”

”Voi olla pahat seuraukset”

Psykologiliiton entinen monivuotinen (1994–2015) puheenjohtaja Tuomo Tikkanen pitää eksorkismin harjoitta-

mista sekä epäeettisenä että vaarallisena yksilöiden mielenterveyden kannalta.

Tikkanen on pitkän linjan psykologi, joka on työskennellyt lastensuojelussa, perheneuvonnassa, kouluissa ja psykoterauttina. Lisäksi hänellä on pitkä kokemus Euroopan ja maailman psykologijärjestöjen johtotehtävistä. Nykyisin Tikkanen työskentelee vapaana ammatinharjoittajana ja konsultoivana psykologina.

Tikkanen vertaa eksorkismin harjoittamista uskomushoitoihin. Tosin uskomushoitoja arvostellaan ja niihin myös puututaan tarvittaessa, mutta eksorkismiin suhtaudutaan Tikkanen mielestä hämmästyttävän sallien.

”Katolisella kirkolla ja kristillisillä kirkkokunnilla yleensä on Suomessa vahva kyseenalaistamattomuuden suoja, joten edes kirkkojen ääri-ilmioihin ei uskalleta puuttua.”

Myös Tikkanen tutustui *Psykologin* pyynnöstä isä Gian-ni Sgrevan esitelmässään esittämiin tapauksiin sekä José Antonio Fortean Kysymyksiä eksorkistille -kirjaan.

”En ole kertaakaan työssäni tai muutenkaan kuullut kenkään täysipäisen ihmisen kertovan tai osoittavan, että olisi olemassa demoneja. Ja nyt nämä katoliset papit väittävät, että on olemassa leegio erilaisia piruja – kuin varsinaisen Pokemon-hahmojen kaarti – jotka kuitenkin voivat vaikuttaa pahalla tavalla meihin ja toimiimme, vieläpä tahtomattamme.”

”On sanottava tämä asia juuri niin kuin se on. Kuvatut tapaukset eivät missään nimessä ole paholaisen aikaansaannoksia, vaan kyse on selvästi mielenterveysongelmista, esimerkiksi psykoottisten ihmisten kertomuksista. So-pii myös kysyä, kumpi on lopulta kipeämpi: se, jolla on mielenterveysongelmia vai se, joka kuvittelee paholaisen vaanivan ihmisiä”, Tikkanen sanoo.

Tikkanen korostaa, että eksorkismi voi pahentaa ja kärjistää psyykkisiä ongelmia ja sairauksia. Asianmukainen ja tarpeellinen hoito voi viivästyä.

”Taloudellisen, psykologisen ja fyysisen hyväksikäytön vaara on suuri, kun paholaisväitteillä tunkeudutaan ihmisen herkimmille intiimiasioiden alueille. Kyse on henkisesti väkivallasta ja puoskaroinnista. Ei ole sattumaa sekään, että juuri katolisen kirkon piirissä on tuhansia lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttötapauksia.”

Tikkanen arvostelee erityisen vahvasti sitä, että alaikäisille kerrotaan heidän olevan paholaisen riivaamia.

”Kun auktoriteetin asemassa oleva henkilö sanoo nuorelle, että sinussa asuu paholainen, eivät nuoren ongelmat

”Vaikuttaa vahvasti siltä, että eksorkismin piiriin hakeutuu paljon psykiatrisista ongelmista kärsiviä ihmisiä.”
–Hasse Karlsson

siitä suinkaan helpotu, vaan ne pahenevat. Sellaisella puheella on vahva vaikutus kehittyvään minäkuvaan ja puheilla voi olla arvaamattoman pahat seuraukset.”

Sgrevan esitelmässään kuvaaman 14-vuotiaan tytön tapausta Tikkanen pitää erittäin vakavana.

”Jos tämä olisi Suomessa, tekisin tästä tapauksesta ilmoituksen suoraan poliisille tai lastensuojeluviranomaiselle. Jos 14-vuotiaalla on noin vakavia psykologisia ongelmia, hänet tulee ohjata asianmukaiseen hoitoon ja tarvittaessa tehdä ilmoitus lastensuojeluun. Kun lapsi tuollaisessa tilanteessa kuulee olevansa paholaisen vallassa, se vaurioittaa hänen mielenterveyttään ja käsitystään siitä, minkälainen hän ihmisenä on. Sen seurauksena voi tapahtua paljon peruuttamatonta. Lapsi voi tehdä esimerkiksi itsemurhan.”

”Hämmentävä ilmiö”

”Eksorkismi tuntuu tosi hämmentävältä ilmiöltä”, toteaa Suomen Psykologiliiton puheenjohtaja Annarilla Ahtola.

Ahtola muistuttaa, että toisista näkökulmista katsoen eksorkismi on ilmiö muiden joukossa.

”Jos paholaisen karkottamista katsoo sosiologisesta tai filosofisesta näkökulmasta, niin voiko heti varmuudella sanoa, että länsimainen arki ja ajattelu ovat ainoita oikeita.”

Ahtolan mukaan kulttuurirelativismi tulee työntää kuitenkin syrjään viimeistään siinä vaiheessa, kun puheena ovat eksorkismille altistuvat alaikäiset lapset ja nuoret.

”Lapsen ja nuorten tapauksessa tulee pelata niiden sääntöjen mukaan, mitä on yhteisesti sovittu ja mitä Suomen laissa säädetään. Alaikäisten osallistuminen eksorkismiin törmää hyvin voimakkaasti nykyaikaisen ajattelun, tiedon ja lain kanssa siitä, mikä on oikein ja hyväksi lapselle.”

Ahtolan mukaan äärioloissa viranomaiset voivat puuttua alaikäisen lapsen eksorkismiin.

”Silloin pitäisi todella tarkkaan tutkia mistä on kyse. Onko kyse siitä, että kirkon sisällä tapahtuu jokin satunnainen ylilyönti vai onko kyseessä todella toiminta, joka on lopetettava heti ja lapsi sekä perhe tarvitsevat sen lisäksi hoitoa trauman purkamiseen.”

—
Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja kirjailija.

Vakavasti masentunut nainen haki apua eksorkistilta

Isä Sgrevan luona Lohjalla on käynyt esimerkiksi nuorehko pariskunta, jossa nainen kärsi lääkäreiden diagnosoidusta vakavasta ja kroonisesta masennuksesta. Nainen ei kertomansa mukaan ollut saanut psykologeilta tai psykiatreilta apua, vaikka hän oli sitä etsinyt monelta taholta.

Miehen mukaan nainen oli jatkuvasti iloton ja voimaton: hän makasi enimmäkseen kotona sängyssä. Naisen alati paheneva sairaus oli saanut miehen epäroimään lähitulevaisuuden suunnitelmissa olevan avioliiton onnistumista.

Isä Sgreva jututti pariskuntaa tarkemmin heidän vaiheistaan. Pariskunta oli asunut kuutisen vuotta aiemmin talossa, nykyistä edeltävässä kodissa, jossa yksi huone aiheutti monille ihmisille ahdistusta ja tunteen pahan läsnäolosta. Isä Sgrevan tiedustelujen tuloksena nainen muisti, että hänelle oli kerrottu jonkun tehneen itsemurhan talossa paria vuotta ennen pariskunnan muuttoa taloon.

Sgreva suoritti noin kaksi tuntia kestäneen eksorkismirukouksen 200 kilometrin päässä sijaitsevalle talolle, erityisesti outoja tuntemuksia aiheuttavalle huoneelle. Hän myös asetti kätensä naisen päälle ja rukoili naisen parantumiseksi.

Kun isä Sgreva seuraavana päivänä soitti miehelle ja kysyi sekä tämän että avovaimon vointia, mies oli iloinen ja kertoi avovaimonsa nukkuneen hyvin ensimmäistä kertaa pitkään aikaan. Hän oli helpottunut, kun masennuksesta kärsinyt avovaimo oli muuttunut eksorkismin jälkeen iloiseksi ja rauhalliseksi.

”Eksorkismirukouksen kautta katkaisin pariskunnan yhteyden taloon sekä erityisesti siihen yhteen huoneeseen ja sen pahaan menneisyyteen. Totesin miehelle kuitenkin myös varoituksen sanan: vaikka asiat ovat nyt hyvin, ei niin välttämättä ole kuukauden päästä.”

Isä Sgreva korostaa, että jatkuvaa yhteyttä jumalaan ei saa unohtaa, vaikka asiat muuttuvat paremmiksi.

Selittämätön vatsakipu

Stella Mariksessa kävi hiljan myös suomalainen mies, joka oli vuosikymmeniä kärsinyt oudosta ja kovasta vatsakivusta. Lääkärit eivät olleet monissa tutkimuksissa löytäneet kivulle lääketieteellistä syytä.

Isä Sgrevan selvityksissä ilmeni, että miehen aiempi avovaimo oli jätettyksi tulemisen jälkeen hakeutunut jonkinlaisen pahan tietäjän tai poppamiehen pakeille. Tämä oli pyytännyt ja loitsunnut saatanan apua ja se oli avannut paholaiselle tien. Kyse oli saatanan hyökkäyksestä ruumiiseen, veksaatiosta.

Isä Sgreva kertoo onnistuneensa karkottamaan saatanan eksorkismirukouksen avulla. Hän käytti eksorkismirukouksessa apuna miehen entisen naisystävän nimeä sekä naisen kuvaa, jonka veksaatiosta sairas mies oli hänelle tuonut. Miehen kipu oli kaikonnut.

Psykologi-lehti kysyi lokakuussa 2016 isä Sgrevalta erikseen hänen Stella Maris -esitelmässään kuvaamasta 14-vuotiaasta satanistipiireihin harhautuneesta työstä.

Asuuko tämä 14-vuotias tyttö Suomessa, isä Gianni Sgreva?

”Tyttö ei asu Suomessa. Tyttö hakeutui hoitoon vanhempiensa kanssa 14-vuotiaana, mutta on nyt täysi-ikäinen. Hänen tilanteensa on avoin, emmekä tiedä kuinka se päättyy. Seuraan tapausta yhä tytön kotimaassa olevan eksorkistin kautta. Tyttö on vieläkin tekemisissä satanistipiirin kanssa.”

Isä Sgreva ei halunnut paljastaa, missä maassa esitelmän tyttö tai nuori nainen asuu.

”Myös Suomessa minulla on ollut muita hyvin vakavia possessiotapauksia.”

Näidenkään tapausten yksityiskohdista isä Sgreva ei voinut kertoa enempää.

Valtionkirkossa on peloteltu saatanalla

Eksorkismi tunnetaan myös ortodoksisen kirkon piirissä. Ortodoksisessa kirkossa eksorkismi voi tarkoittaa esimerkiksi pahojen henkien karkottamiseksi tehtävää rukouspalvelusta, johon yhdistetään pyhitetyllä vedellä vihmominen.

Ortodoksien ylläpitämällä ortodoksi.net-sivustolla todetaan, että eksorkismi *voidaan suorittaa myös henkisesti sairastuneille tunnetun ja havaitun sairauden karkottamiseksi. Tämä on kuitenkin erittäin harvinainen toimitus Suomen ortodoksisessa kirkossa.*

Ortodoksi.net ei ole ortodoksisen kirkon virallinen sivusto.

Karismaattisissa ja vapaakirkollisissa liikkeissä on niin ikään manattu ja rukoiltu paholaista tai demonisia voimia vastaan. Maallikkosaarnaaja Pirkko Jalovaara on esimerkiksi Kallion evankelis-luterilaisessa kirkossa verrannut lääkkeitä paholaisen salajuoniin.

Evankelis-luterilaisen kirkon kotisivuilla Aamenesta Öylättiin -sanasto selittää riivaaja-sanaa näin:

Paha on yhä olemassa, mutta kun puhutaan hauraiden ja heikkojen tai vakavasti sairaiden elämän edellytyksistä tai mielisairauden syistä on puheet pahoista hengistä syytä jättää kokonaan pois.

Luterilaisen kirkon sielunhoitotyössä nojataan kliiniseen psykologiaan ja sen käsitteisiin. Siinä tärkeää on ihmisen kuunteleminen ja kunnioittaminen.